

Sygn. akt III Ca 548/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku III Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Joanna Wiecka – Jelińska (spr.)

Sędziowie: SO Bożena Mathea

SO Agata Wojciszke

Protokolant: sekr. sąd. Maciej Mądziel

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2018 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa A. M.

przeciwko W. R. i M. R.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Tczewie

z dnia 5 marca 2018 r. sygnatura akt I C 401/17

1. oddała apelację;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanych kwotę 1 800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSO Agata Wojciszke SSO Joanna Wiecka – Jelińska SSO Bożena Mathea

Sygn. akt III Ca 548/18

UZASADNIENIE

A. M. złożyła pozew przeciwko W. R. i M. R. o zapłatę solidarnie kwoty 26.239,43 zł wraz z odsetkami od tej kwoty w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych od dnia 6 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty. Ponadto wniosła o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu podniosła, że w dniu 3 lutego 2012 r. strony zawarły umowę pożyczki, w ramach której pozwani zobowiązali się do spłaty powódce do dnia 15 lipca 2012 r. pożyczki w kwocie 40.000 zł wraz z odsetkami wynoszącymi 2.000 zł. Strony ustalił, że pożyczkobiorcy obowiązani będą do zapłaty odsetek za zwłokę w wysokości 24% rocznie. Pozwani poddali się egzekucji z aktu notarialnego co do zapłaty kwoty 42.000 zł w terminie do 15 lipca 2012 r. powódka podkreśliła, że pozwani nie zwrócili pożyczki w umówionym terminie, a zatem wystąpiła o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu i następnie złożyła do komornika wnioski egzekucyjne. Komornik wyegzekwował

od pozwanych 42.000 zł. Powódka wskazała, że zaliczała dokonywane wpłaty w pierwszej kolejności na odsetki, przy czym zgodnie z art. 359 k.c., ograniczała ich wysokość do obowiązującej w dacie wpłaty stopy odsetek maksymalnych. Z ostatniej wpłaty dokonanej w dniu 5 grudnia 2016 r., po zaliczeniu części wpłaty na odsetki, do zaliczenia na należność główną pozostała suma 14.799,57 zł. Po odliczeniu tej kwoty z należności głównej pozostała kwota 26.239,43 zł z odsetkami w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych od dnia 6 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty. Zaznaczyła, że wezwanie pozwanych do zapłaty i próba pozasądowego rozwiązania sporu nie przyniosły efektu.

W odpowiedzi na pozew pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na swoją rzecz od powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Przyznali, że zawarli w/w umowę pożyczki i poddali się egzekucji wprost z aktu notarialnego. Dodali, że poddanie się dłużnika egzekucji w akcie notarialnym wymaga ścisłego wskazania świadczenia, podstawy prawnej obowiązku, osoby dłużnika i wierzyciela oraz terminu spełnienia świadczenia. W ich ocenie oświadczenie zawarte w § 3 aktu notarialnego, w którym poddali się egzekucji, nie obejmowało swą treścią zapłaty odsetek za opóźnienie. W § 6 umowy pożyczki wskazano, że w celu spłaty udzielonej pożyczki oraz odsetek umownych, pożyczkobiorcy złożoną oświadczenie o poddaniu się egzekucji co do kwoty 42.000 zł. Egzekucję wszczęto w oparciu o tytuł wykonawczy obejmujący przedmiotowy akt notarialny, któremu w § 3 nadano klauzulę wykonalności przeciwko nim do kwoty 42.000 zł. Klauzula wykonalności nie obejmowała należności z tytułu zapłaty odsetek za opóźnienie, ponieważ akt notarialny nie zawierał oświadczenia dłużników w tym zakresie. Wierzyciel wniósł o wyegzekwowanie kwoty 42.000 zł tytułem należności głównej, kwoty 127 zł tytułem kosztów procesu oraz kwoty 1.200 zł tytułem kosztów zastępstwa w egzekucji. Wniosek nie zawierał żądania wyegzekwowania należności z tytułu odsetek, ani oświadczenia o sposobie zaliczenia wpłat na poszczególne składniki długu. W toku postępowania egzekucyjnego cała należność została wyegzekwowana i przekazana powódce, co zostało potwierdzone postanowieniem z dnia 6 grudnia 2016 r., gdzie komornik stwierdził, że całe roszczenie egzekucyjne wynikające z tytułu wykonawczego zostało zaspokojone. W opinii pozwanych powódka nie miała podstaw i nie była uprawniona do określania sposobu zaliczania wpłat dokonywanych przez nich w ramach postępowania egzekucyjnego, które prowadzone było w oparciu o tytuł wykonawczy, który nie odnosił się do odsetek za opóźnienie, a tym bardziej do odsetek maksymalnych. Powódka nigdy nie poinformowała pozwanych o fakcie jednostronnego określenia sposobu rozliczania ich wpłat. Również w postępowaniu egzekucyjnym nie złożyła oświadczenia woli określającego sposób zaliczania kwot wyegzekwowanych.

W piśmie procesowym z dnia 5 lipca 2017 r. powódka zmodyfikowała żądanie pozwu w zakresie odsetek i oświadczyła, że domaga się zasądzenia od pozwanych na rzecz powódki odsetek od kwoty 26.239,43 zł w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 8 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2018 r. Sąd Rejonowy w Tczewie oddalił powództwo oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanych kwotę 3617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Swoje rozstrzygnięcie oparł Sąd Rejonowy na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

W dniu 3 lutego 2012 r. powódka A. M. zawarła z pozwanymi M. R. i W. R. umowę pożyczki pieniężnej. Przedmiotem tej umowy było udzielenie pożyczki w kwocie 40.000 zł. Warunkiem przekazania kwoty pożyczki pozwanym było ustanowienie przez nich hipoteki do kwoty 60.000 zł na nieruchomości położonej w B. (Kw (...)) Sądu Rejonowego w (...)) oraz złożenie przez nich oświadczenia o poddaniu się egzekucji co do zwrotu kwoty 42.000 zł wprost z aktu notarialnego, zgodnie z art. 777 pkt 4 k.p.c. Pożyczkobiorcy zobowiązali się spłacić kwotę pożyczki, wraz z odsetkami kapitałowymi wynoszącymi 2.000 zł za okres od podpisania umowy do dnia zwrotu pożyczki, tj. 15 lipca 2012 r. W przypadku niedokonania zwrotu pożyczki w w/w terminie pozwani obowiązani byli zapłacić odsetki za zwłokę od niespłaconego kapitału w wysokości 24% rocznie. Wszelkie koszty związane z zawarciem umowy ponosili pozwani. Pożyczkodawca miał prawo wypowiedzenia umowy, gdy z powodu złego stanu majątkowego pożyczkobiorcy będzie wątpliwe, czy pożyczka zostanie zwrócona. W tym przypadku pożyczkodawcy przysługiwało prawo żądania natychmiastowego zwrotu całej pożyczki wraz z bieżącymi i z zaległymi odsetkami. W dniu 6 lutego 2012 r., przed notariuszem w P. – K. P. pozwani złożyli oświadczenie o poddaniu się egzekucji na podstawie art. 777 pkt 4 k.p.c.

Pozwani oświadczyli, że w dniu 3 lutego 2012 r. zawarli z powódką umowę pożyczki pieniężnej, na mocy której powódka udzieliła im pożyczki w kwocie 40.000 zł z terminem spłaty do 15 lipca 2012 r., zaś strony ustaliły wysokość odsetek na 2.000 zł za okres od podpisania umowy do dnia spłaty pożyczki. Pozwani oświadczyli nadto, że w celu zabezpieczenia pożyczki mieli złożyć oświadczenie o poddaniu się egzekucji w trybie art. 777 pkt 4 k.p.c. – co do obowiązku zwrotu pożyczkodawcy kwoty 42.000 zł. Pozwani co do obowiązku zapłaty A. M. kwoty 42.000 zł, wynikającej z umowy pożyczki z dnia 3 lutego 2012 r. w terminie do 15 lipca 2012 r., poddali się egzekucji z niniejszego aktu notarialnego stosowanie do art. 777 pkt 4 k.p.c. W wyznaczonym terminie pozwani nie spłacili przedmiotowej pożyczki. W związku z powyższym powódka wystąpiła o nadanie klauzuli wykonalności w/w aktowi notarialnemu.

Postanowieniem z dnia 28 listopada 2012 r., w sprawie o sygn. akt I (...), Sąd Rejonowy w (...) nadał klauzulę wykonalności § 3 przedmiotowego aktu notarialnego przeciwko pozwanym co do kwoty 42.000 zł. W dniu 27 grudnia 2012 r. powódka złożyła Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w (...) J. S. wniosek o wszczęcie egzekucji. Wniosła o wszczęcie egzekucji z nieruchomości dłużników położonej w B. (Kw nr (...)) oraz z ruchomości dłużników, znajdujących się w ich miejscu zamieszkania, w celu zaspokojenia należności wierzyciela tj. należności głównej w kwocie 42.000 zł, kosztów postępowania w kwocie 127 zł i kosztów postępowania egzekucyjnego, łącznie z kosztami zastępstwa adwokackiego. W dniu 16 stycznia 2013 r. komornik sądowy doręczył pozwanym zawiadomienie o wszczęciu egzekucji w sprawie Km (...). Jako podstawę wszczęcia egzekucji wskazał akt notarialny z dnia 6 lutego 2012 r., Rep. (...), zaopatrzony w klauzulę wykonalności z dnia 28 listopada 2012 r. (postanowienie Sądu Rejonowego w (...) w sprawie I (...)). Wskazał, że zadłużenie obejmuje należność główną w kwocie 42.000 zł, koszty procesu w kwocie 127 zł i koszty zastępstwa w egzekucji w kwocie 1.200 zł. W toku egzekucji w sprawie Km (...) komornik sądowy wyegzekwował od pozwanych i przekazał powódce następujące kwoty:

- 474,63 zł w dniu 23 kwietnia 2013 r.;
- 237,27 zł w dniu 24 kwietnia 2013 r.;
- 70,54 zł w dniu 6 maja 2013 r.;
- 181,11 zł w dniu 24 maja 2013 r.;
- 237,22 zł w dniu 24 czerwca 2013 r.;
- 245,21 zł w dniu 24 lipca 2013 r.;
- 245,21 zł w dniu 23 sierpnia 2013 r.;
- 274,42 zł w dniu 30 września 2013 r.;
- 505,07 zł w dniu 25 czerwca 2015 r.;
- 849,15 zł w dniu 9 lipca 2015 r.;
- 290,07 zł w dniu 28 lipca 2015 r.;
- 844,81 zł w dniu 17 sierpnia 2015 r.;
- 849,15 zł w dniu 16 września 2015 r.;
- 162,28 zł w dniu 8 stycznia 2016 r.;
- 162,28 zł w dniu 3 lutego 2016 r.;
- 368,69 zł w dniu 25 marca 2016 r.;

- 419,53 zł w dniu 28 kwietnia 2016 r.;
- 394,28 zł w dniu 25 maja 2016 r.;
- 731,89 zł w dniu 28 czerwca 2016 r.;
- 398,16 zł w dniu 28 lipca 2016 r.;
- 533,75 zł w dniu 11 sierpnia 2016 r.;
- 461,88 zł w dniu 26 sierpnia 2016 r.;
- 404,58 zł w dniu 28 września 2016 r.;
- 731,89 zł w dniu 28 października 2016 r.;
- 782,65 zł w dniu 17 listopada 2016 r.;
- 1.033,65 zł w dniu 28 listopada 2016 r.;
- 30.560,14 zł w dniu 5 grudnia 2016 r.

W dniu 6 grudnia 2016 r. komornik sądowy wydał postanowienie, w którym zakończył postępowanie egzekucyjne w sprawie i pozostawił tytuł wykonawczy w aktach sprawy. Wskazał, że całe roszczenie egzekucyjne, wynikające z tytułu wykonawczego zostało zaspokojone, a całe koszty postępowania zostały zapłacone.

W dniu 3 stycznia 2017 r. powódka wezwała pozwaną do zapłaty kwoty 26.239,45 zł, powiększonej o dalsze odsetki przypadające od dnia 6 grudnia 2016 r., w terminie do dnia 30 stycznia 2017 r. Poinformowała pozwanych, że wpłaty dokonywane za pośrednictwem komornika, były w pierwszej kolejności zaliczane na poczet zaległych odsetek. Pozwani nie zareagowali na powyższe wezwanie. W dniu 6 lutego 2017 r. powódka skierowała do pozwanych ostateczne wezwanie do zapłaty kwoty 26.239,45 zł, powiększonej o dalsze odsetki przypadające od dnia 6 grudnia 2016 r., w terminie do dnia 15 lutego 2017 r. Pozwani nie dokonali żądanej wpłaty.

Przechodząc do oceny merytorycznej powództwa Sąd Rejonowy podał, że stan faktyczny w sprawie w znacznej mierze był niesporny. Strony nie kwestionowały faktu zawarcia w dniu 3 lutego 2012 r. umowy pożyczki ani jej treści, jak również poddania się przez pozwanych egzekucji w akcie notarialnym z dnia 6 lutego 2012 r. Pozwani przyznali, iż nie wywiązali się w terminie (tj. do 15 lipca 2012 r.) z zawartej umowy. Niesporne było, iż zadłużenie zostało uregulowane dopiero w okresie od 23 kwietnia 2013 r. do 5 grudnia 2016 r. i nastąpiło to w wyniku działań podjętych przez organ egzekucyjny. Zgodnie z art. 720 k.c., w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia pożyczki, przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Umowa pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych, powinna być stwierdzona pismem. Z treści cytowanego przepisu wynika, że obowiązkowi pożyczkodawcy do przeniesienia własności przedmiotu umowy na pożyczkobiorcę odpowiada obowiązek zwrotu, czyli przeniesienia przez pożyczkobiorcę na pożyczkodawcę przedmiotu umowy, powiększonego o ewentualne wynagrodzenie ustalone w umowie. Tak długo, jak długo przedmiot pożyczki nie zostanie wydany pożyczkobiorcy, tak długo nie może powstać obowiązek jego zwrotu, obciążający pożyczkobiorcę. Pożyczkobiorca po upływie określonego terminu jest zobowiązany zwrócić pożyczkodawcy otrzymane pieniądze/rzeczy, przy czym nie muszą to być te same pieniądze i te same rzeczy, o ile są zwracane w tej samej ilości i jakości. W braku odmiennego zastrzeżenia w odniesieniu do tych umów pożyczki, których przedmiotem są pieniądze, należy postępować stosownie do wymagań określonych zasadą nominalizmu (zob. szerz. Z. Gwalik, Komentarz do artykułu 720 Kodeksu cywilnego [w:] A. Kidyba, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna, LEX 2010).

Żądanie pozwu w niniejszej sprawie obejmowało zapłatę przez pozwanych pozostałej części należności głównej, ustalonej przez powódkę wskutek zarachowania przez nią wpłat przekazanych jej przez komornika sądowego na odsetki za opóźnienie. Spór w sprawie ogniskował się wokół kwestii, czy pomimo zakończenia postępowania egzekucyjnego wskutek zaspokojenia całego roszczenia wynikającego z tytułu wykonawczego, powódka uprawniona była do zaliczania wpłat otrzymywanych od komornika w sposób określony w pozwie. Zgodnie z treścią art. 451 § 1 k.c. dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne. Jeżeli dłużnik nie wskazał, który z kilku długów chce zaspokoić, a przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zaliczył otrzymane świadczenie na poczet jednego z tych długów, dłużnik nie może już żądać zaliczenia na poczet innego długu (art. 451 § 2 k.c.). Wprawdzie art. 451 § 1 zd. 2 k.c. znajduje się wśród przepisów odnoszących się wyraźnie do sytuacji, w której dłużnik ma względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju, i sam wyraźnie nawiązuje do takiej sytuacji, znaczenie jego jednak nie polega na zacieśnieniu przewidzianego w nim unormowania tylko do tej sytuacji. Należy przyjąć, że przewidziane w art. 451 § 1 zd. 2 k.c. uregulowanie stosuje się również wtedy, gdy spełniający świadczenie ma wobec wierzyciela jeden tylko dług złożony z należności głównej i odsetek lub podzielony na raty (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1998 r., III CKN 17/98, Legalis 345655). W braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela spełnione świadczenie zalicza się przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych - na poczet najdawniej wymagalnego (art. 451 § 3 k.c.).

Sąd I instancji w pełni podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 stycznia 1957 r., zgodnie z którym uregulowane w art. 451 k.c. sposoby zarachowania mają zastosowanie w przypadku, gdy dłużnik dobrowolnie spełnia świadczenie, natomiast nie bierze się ich pod uwagę w sytuacji, gdy wierzyciel zostaje zaspokojony w wyniku prowadzonej egzekucji (vide 4 CR 589/55, (...) 1957 r. nr 12, s. 462). W realiach przedmiotowej sprawie niesporne jest, że powódka jako wierzyciel została zaspokojona nie przez dobrowolną zapłatę - w szczególności, że dochodzone świadczenie nie zostało spełnione do jej rąk z pominięciem organu egzekucyjnego - lecz do jej zaspokojenia doprowadziły właśnie działania komornika sądowego. Egzekucja prowadzona była przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) J. S. zgodnie z wnioskiem egzekucyjnym i w oparciu o tytuł wykonawczy, tj. akt notarialny z dnia 6 lutego 2012 r., Rep. A (...), zaopatrzony w klauzulę wykonalności z dnia 28 listopada 2012 r. (postanowienie Sądu Rejonowego w (...) w sprawie I (...)). Wniosek egzekucyjny dotyczył zaspokojenia należności wierzyciela w postaci: należności głównej w kwocie 42.000 zł, kosztów postępowania w kwocie 127 zł i kosztów postępowania egzekucyjnego. Innych żądań wniosek egzekucyjny A. M. nie zawierał. Całość żądań wniosku egzekucyjnego została zaspokojona, co stało się podstawą zakończenia postępowania egzekucyjnego. Pozwani nie spełnili świadczenia dobrowolnie, ale nastąpiło to w kancelarii komorniczej, co oznacza że doszło do wyegzekwowania świadczenia. Uzyskanie środków pieniężnych w toku postępowania egzekucyjnego nie ma charakteru całkowicie swobodnej decyzji dłużnika, ale następuje ono w sytuacji przymusu państwowego. W takiej sytuacji przepisy art. 451 k.c. w ogóle nie znajdują zastosowania, bowiem wierzyciel zaspokajany jest w drodze egzekucji. Dłużnik spełniając świadczenie w wyżej opisany sposób nie może wprowadzać własnych reguł podziału sumy uzyskanej z egzekucji, gdyż ta materia została uregulowana w przepisach rangi ustawowej (vide art. 1023 k.c. i n.) i to organ egzekucyjny określa na co zostanie zaliczona konkretna wpłata dłużnika. Z tego też powodu skorzystanie przez wierzyciela z uprawnienia określonego w art. 451 k.c. jest już niemożliwe.

W tym stanie rzeczy Sąd I instancji uznał, że skoro powódka została zaspokojona wskutek egzekucji prowadzonej w sprawie Km (...), to nie mogła dokonać zarachowania otrzymywanych od komornika sądowego wpłat na poczet należności ubocznych (odsetek za opóźnienie) i na podstawie art. 720 k.c. a contrario oddalił powództwo. W punkcie drugim wyroku, na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. a art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 265) orzeczono o kosztach procesu. Na koszty te złożyła się kwota 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz kwota 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożyła powódka zaskarżając je w całości i zarzucając mu:

1) naruszenie art. 451 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że wierzyciel nie miał uprawnienia do zarachowania sum uzyskanych w egzekucji w pierwszej kolejności na odsetki, podczas gdy przepisy art. 451 k.c. (ani inne przepisy prawa) nie zawężają stosowania uprawnienia wierzyciela do zarachowania wpłaty na odsetki do przypadków pozaegzekucyjnego zaspokojenia wierzytelności,

2) naruszenie art. 1026 § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie tj. przyjęcie, że adresatem tej normy jest wierzyciel, że artykuł ten miał zastosowanie w prowadzonej przez powoda egzekucji oraz że przepis ten uniemożliwia wierzycielowi zaliczanie wpłat według swojego uznania, podczas gdy adresatem normy jest organ egzekucyjny, w toku prowadzonej przeciwko dłużnikom egzekucji nie sporządzano planu podziału ani nie egzekwowano wszystkich należności wynikających z umowy pożyczki, a przepisy art. 1026 k.p.c. nie wyłączają stosowania art. 451 § 1 k.c.,

3) naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. przez oparcie orzeczenia na wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14.01.1957r., podczas gdy sąd winien orzekać na podstawie przepisów prawa materialnego obowiązujących w dacie wyrokowania;

4) nie rozważanie, czy w przypadku uznania za nieprawidłowe zaliczenia przez powódkę wpłat na należność odsetkową, zamiast na należność główną, przysługuje jej roszczenie o zapłatę odsetek za opóźnienie, co stanowiło zaniechanie pełnej merytorycznej analizy wiążącego strony stosunku prawnego, a co za tym idzie nierozpoznanie istoty sprawy;

5) naruszenie art. 359 § 1 k.c. w zw. z 481 § 1 i 2 k.c. i § 4 umowy pożyczki z dnia 3.02.2012r. przez ich nie zastosowanie, podczas gdy uznając, że powódka nie posiadała uprawnienia do zaliczania wpłat na należność odsetkową, a tym samym, że kapitał pożyczki został spłacony, sąd winien na podstawie tych przepisów zasądzić od pozwanych odsetki za opóźnienie w zapłacie.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę wyroku w całości przez zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwoty 26.239,43 zł z odsetkami w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 6.12.2016 r. do dnia zapłaty oraz kosztów postępowania według norm przepisanych. Wniosła również o zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację pozwani wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie od powódki A. M. na rzecz pozwanych W. R. i M. R. kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości trzykrotności stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. póź. 1804).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja jest całkowicie pozbawiona podstaw i nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy wskazać, że jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie wyroku może zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 387 § 21 k.p.c.).

Skarżąca w wywiedzionej apelacji nie kwestionowała dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych. Sąd Okręgowy opierając się na całokształcie materiału dowodowego zebranego w toku procesu, uznał również, iż Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy zgromadził materiał dowodowy i w oparciu o niego dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w sprawie. Ustalenia te oraz ich prawną ocenę Sąd Apelacyjny podziela, przyjmując je za swoje i czyniąc je podstawą własnego rozstrzygnięcia. Przyjąć zatem należy, iż nie istnieje potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych zawartych w motywach zaskarżonego orzeczenia.

Wbrew twierdzeniom powódki podniesionym w złożonej apelacji, Sąd odwoławczy nie dopatrył się w niniejszej sprawie podstaw do uwzględnienia zarzutów naruszenia prawa procesowego i materialnego. Przede wszystkim,

w ocenie Sądu Okręgowego, Sąd I instancji słusznie ocenił przymiot istotności przytaczanego przez strony faktu z punktu widzenia prawa materialnego i konsekwencji, jakie z udowodnienia przytaczanego faktu wynikają dla zastosowania normy prawnej, stanowiącej podstawę rozstrzygnięcia niniejszej sprawy (art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie). Nie ulega wątpliwości, iż podstawa faktyczna roszczenia została ustalona w sposób kompletny, a przeprowadzenie postępowania dowodowego co do wysokości „należności odsetkowej”, wynikającej z łączącej strony umowy, było całkowicie zbędne. Powódka będąc obowiązana podać podstawy faktyczne dochodzonego roszczenia (art. 187 § 1 i 2 k.p.c.) wskazała w pozwie, iż domaga się zapłaty kwoty 26.239,43 zł tytułem zwrotu pozostałej należności głównej niespłaconej pożyczki, ponieważ jako wierzyciel była uprawniona na podstawie art, 451 § 1 k.c. do zarachowania kwot wyegzekwowanych przez komornika na należności uboczne w postaci odsetek ustawowych za opóźnienie.

Uwzględniając zatem treść art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. oraz art. 321 § 1 k.p.c. i art. 325 k.p.c. należy przyjąć, że przedmiot sporu determinowany jest treścią przytoczonego w pozwie żądania w powiązaniu z uzasadniającym je zespołem okoliczności. Zindywidualizowanie powództwa wymaga zatem istnienia jego podstawy faktycznej tj. przytoczenia okoliczności faktycznych, którymi sąd orzekający zarówno w pierwszej jak i w drugiej instancji jest bezwzględnie związany. Wyjaśnić przy tym należy, że chodzi tu o wskazanie tylko istotnych okoliczności faktycznych, które skonkretyzują roszczenie formalne, a także je uzasadnią, czyli wskażą hipotezy norm prawnych, które stanowią podstawę prawną powództwa. Żądanie powództwa określa więc nie tylko jego przedmiot, lecz również jego podstawa faktyczna. Przedmiotem poddanym pod osąd sądu jest zawsze żądanie - wyznaczone jego przedmiotem i podstawą faktyczną - artykułowane przez stronę powodową w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad to żądanie (art. 321 § 1 k.p.c.). Stąd też obowiązkiem strony inicjującej proces pozostaje wyraźne sformułowanie żądania, które to żądanie wyznacza tym samym granice kognicji sądu. Zakaz orzekania ponad żądanie, będący przejawem zasad dyspozycyjności i kontrydiktoryjności, stanowi emanację zasady, że o przedmiocie orzekania decyduje wyłącznie strona.

Z analizy akt sprawy nie wynika również, aby doszło skutecznej zmiany powództwa o charakterze przedmiotowym. Zgodnie bowiem z art. 193 § 1 i 3 k.p.c. co do zasady zmiana powództwa może być dokonana tylko w piśmie procesowym (wyjątek stanowią sprawy o roszczenia alimentacyjne, w których zmiana powództwa może być dokonana także ustnie do protokołu). Do pisma obejmującego zmianę powództwa stosuje się odpowiednio art. 187, co oznacza, że strona dokonująca zmiany powództwa powinna dokładnie określić zmienione żądanie lub wskazać zmienioną podstawę faktyczną. W wypadku gdy zmiana powództwa polega na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, pismo procesowe obejmujące taką zmianę musi odpowiadać wymaganiom pozwu (art. 193 § 3 k.p.c.). Z takim przypadkiem nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie albowiem powódka w piśmie procesowym z dnia 5 lipca 2017 r. zmieniła jedynie wysokość żądanych odsetek od należności głównej (żądając odsetek od kwoty 26 239,43 zł w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie).

Reasumując, apelacja błędnie zarzuca brak rozważenia przez Sąd I instancji, czy powódce przysługuje roszczenie o zapłatę odsetek za opóźnienie w zapłacie albowiem nie było ono objęte żądaniem pozwu. Żądaniem pozwu objęta była niespłacona część kwoty pożyczki. Na gruncie prawa cywilnego roszczenie w sensie materialnym stanowi prawo podmiotowe, którego treścią pozostaje możliwość domagania się od określonej osoby określonego zachowania. Natomiast w sensie procesowym, roszczenie stanowi wyodrębnione konstrukcyjnie żądanie (art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c.), które z jednej strony wyraża wskazany powyżej sens materialny, z drugiej zaś stanowi wyraz wyrażonej woli powoda uzyskania sądowej ochrony i realizacji przysługującego mu prawa, w przedstawionej pod osąd podstawie faktycznej (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.). Niedopuszczalne jest zasądzenie przez sąd czegokolwiek na podstawie innego stanu faktycznego niż ten, który jest podstawą powództwa. Czy innym jest natomiast dokonanie kwalifikacji prawnej roszczenia. Niewątpliwie, Sąd w ramach dokonywanej subsumcji jest zobowiązany do oceny roszczenia w aspekcie wszystkich przepisów prawnych, które powinny być zastosowane, jako mające oparcie w ustalonych faktach. Odnosi się to jednak do roszczenia sprecyzowanego w myśl art.187 § 1 i 2 k.p.c. ww. aspektach.

Sąd Okręgowy stwierdził zatem, iż doszło do rozpoznania istoty sporu, a w konsekwencji nie dopatrył się naruszenia art. 359 § 1 k.c. w zw. z 481 § 1 i 2 k.c. Zbędnym było także ustalanie wysokości skapitalizowanej kwoty odsetek

w oparciu o postanowienia § 4 umowy pożyczki łączącej strony bowiem nie stanowiły one podstawy faktycznej roszczenia.

W tym miejscu wskazać należy na brak konsekwencji skarżącej, co słusznie podnieśli pozwani w odpowiedzi na apelację. Z jednej strony powódka zarzuca, iż nie doszło do rozpoznania istoty sporu bowiem sąd nie dokonał analizy, czy jej roszczenie pozostaje usprawiedliwione jako należność odsetkowa, z drugiej zaś strony podtrzymuje dotychczas prezentowane przez siebie stanowisko i zarzuca Sądowi I instancji naruszenie przepisów prawa materialnego (art. 451 § 1 k.c.), twierdząc, iż miała prawo dochodzić przed Sądem I instancji zasądzenia od pozwanych na jej rzecz kwoty 26.239,43 zł tytułem zwrotu pozostałej należności głównej niespłaconej pożyczki.

Natomiast zarzuty apelacji dotyczące naruszenia art. 451 § 1 k.c. oraz art. 1026 § 2 k.p.c. oraz 316 § 1 k.p.c. są całkowicie chybione i stanowią powielenie zarzutów zgłoszonych przed Sądem I instancji, co do których Sąd Rejonowy szczegółowo odniósł się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd Okręgowy w całej rozciągłości podziela stanowisko Sądu Rejonowego.

Przede wszystkim, Sąd Rejonowy nie naruszył dyspozycji art. 316 § 1 k.p.c. albowiem przez stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy należy rozumieć stan faktyczny, ustalony przez sąd na podstawie dowodów przeprowadzonych zgodnie z regułami postępowania dowodowego przewidzianymi w art. 227 i n., oraz obowiązujący stan prawny (wyrok SN z dnia 7 marca 1997 r., II CKN 70/96, OSNC 1997, nr 8, poz. 113 z glosami J. Wiercińskiego, PS 1998, nr 6, s. 107 i R. Stefanickiego, M. Praw. 2000, nr 9, s. 580 oraz postanowienie SN z dnia 26 czerwca 2002 r., III CKN 537/00, IC 2003, nr 3, s. 52). Oznacza to między innymi, że wydając wyrok sąd stosuje obowiązującą w chwili zamknięcia rozprawy przepisy prawa materialnego. W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy prawidłowo odwołał się do dyspozycji art. 451 § 1, 2 i 3 k.c. obowiązującego w chwili orzekania jak i obecnie. Odwołanie się zaś do poglądów judykatury wyrażonych na podstawie przepisów prawa obowiązujących przed dniem wejście w życie Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny nie oznacza, że Sąd I instancji naruszył przepis art. 316 § 1 k.c. skoro pogląd ten dotyczy adekwatnego zagadnienia prawnego.

Zgodzić należy się bowiem z Sądem I instancji, że przepis art. 451 § 1 k.c. nie znajduje zastosowania w realiach rozpoznawanej sprawy przede wszystkim dlatego, że nie nastąpiło dobrowolne spełnienie świadczenia przez pozwanych, lecz w toku egzekucji, na podstawie tytułu wykonawczego stanowiącego akt notarialny zaopatrzonej w klauzulę wykonalności w zakresie § 3 na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w (...)z dnia 28 listopada 2012 r., w sprawie o sygn. akt I(...). Podkreślić należy też, że na podstawie art. 804 k.p.c. organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Reguły interpretacyjne art. 451 k.c., dotyczące sposobu zaliczania świadczenia spełnionego przez dłużnika nie znajdują zastosowania, jeżeli wierzyciel zaspokajany jest w drodze egzekucji, a nie przez „dobrowolną zapłatę”. Na taką interpretację wskazuje literalne brzmienie przepisu art. 451 § 1 k.c. Natomiast, w sytuacji zaspokajania roszczenia wierzyciela w ramach prowadzonego postępowania egzekucyjnego, sposoby zarachowania ściągniętego świadczenia pieniężnego regulują przepisy art. 1026 § 2 k.p.c., na co słusznie wskazał Sąd Rejonowy. Zgodzić się należy z apelującą, że adresatem tej normy jest organ egzekucyjny, niemniej zarzuty apelacji dotyczące naruszenia ww. przepisu są pozbawione jakichkolwiek podstaw. Zaspokojenie wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym następuje w drodze przymusu, a nie swobodnej decyzji dłużnika i w przypadku takiego postępowania stosuje się szczególne przepisy rangi ustawowej, w tym między innymi art. 1023 k.p.c. i następne. W postępowaniu egzekucyjnym zaspokojona zostaje jedynie wierzytelność określona przez wierzyciela we wniosku egzekucyjnym i wynikająca z tytułu wykonawczego będącego podstawą egzekucji. W ocenie Sądu Okręgowego, skoro prowadzone przeciwko pozwany postępowanie egzekucyjne o sygn. Km (...), zostało wszczęte na wniosek powódki, w którym żądała wyegzekwowania od dłużników kwoty 42.000 zł tytułem należności głównej, kwoty 127,00 zł tytułem kosztów procesu oraz kwoty 1.200 zł tytułem kosztów zastępstwa w egzekucji – to przymusowo wyegzekwowane od pozwanych należności nie mogły być zarachowywane na poczet należności ubocznych (tj. odsetek od należności głównej). Postępowanie to zostało prawomocnie zakończone postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...)z dnia 06.12.2016 r.. Z faktu wyegzekwowania świadczenia e drodze przymusu państwowego, wywieść należy skutek prawny w postaci zaspokojenia roszczenia strony powodowej. W związku z tym domaganie się przez powódkę po raz kolejny spłaty tej samej wierzytelności (a w zasadzie jej

części) jest całkowicie nieuzasadnione. Powodowałyby to wygenerowanie nowego tytułu egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności już zaspokojonej.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania Sąd Okręgowy uznał, że apelacją nie jest zasadna i jako taka podlega oddaleniu na podstawie przepisu art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. przepisu 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c., kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu i zasądził od powódki na rzecz pozwanych kwotę 1800 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, ustaloną zgodnie z przepisami § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (w brzmieniu obowiązującym po 27 października 2016 r.). Sąd Okręgowy miał na uwadze, że pełnomocnik reprezentował obu pozwanych, jednakże nie podejmował odrębnych czynności procesowych co do każdego z nich i zarzuty zawarte w odpowiedzi na apelację opierały się na identycznych twierdzeniach faktycznych. W ocenie Sądu Okręgowego nakład pracy pełnomocnika pozwanych w postępowaniu apelacyjnym przyznane od powoda na rzecz strony wygrywającej sprawę kosztów zastępstwa procesowego w wysokości jednej stawki minimalnej, jako kosztów niezbędnych do celowej obrony.

SSO Agata Wojciszke SSO Joanna Wiecka – Jelińska SSO Bożena Mathea